

KURJER LITEWSKI

W WILNIE DNIA 21. LUTEGO V. S. ROKU 1812

A M E R Y K A

Z Wasingtonu 28 grudnia.

Na sessyi kongressu ziednoczonych stanow w izbie reprezentantow dnia 6 b. m. JPan Porter wniósłszy, aby zdana sprawę przez wydział związkow zewnętrznych, wzięto pod rozwagę, mówił o rozmaitych w tej mierze przedmiotach. „Wydział, słow są jego, poczytał rozkazy gabinetu ang. za dostateczną przyczynę do wojny. Jednomyslnem iest zdaniem wydziału, iż gwałty angielskie nas wyzywają koniecznie do wojny, a ta iest iedynym sposobem pozyskania sprawiedliwości. Położenie amerykanow podobne do położenia młodego człowieka, zaczynającego żyć na wielkim świecie, który iezeli w początkach będzie zawstydzony, ledwo z czasem wziętość swoję ustalić potrafi. Co do handlu, nic ieszcze wydział nie wyrzekł ostatecznie; lecz może Ameryka uderzyć na zasilki Anglii na lądzie i morzu; przenieść wojnę na własne iey brzegi, a nawet w głąb iey osad, i niszczyć iey handel z osadami. Może Ameryka podbić Kanadę, nader ważną dla Anglii krainę, z której roku przeszłego wyprowadziła naypotrzebniejszych dla siebie plodow za 600 milionow piastrow, naywięcej zaś, w drzewie do budowy okrętow. Tak więc Ameryka trzyma miecz wiszący nad Anglią, którym może ją ranić śmiertelnie. A przeto, wydział postanowił radzić wojnę otwartą, i żeby prowadzona była z całą mocą, na iaką tylko naród zdobyć się może; spodziewa się atoli, iż dziennikarze nie skłonią do rozpoczęcia iey zawczasie, bo niechce zapraszać przyjaciol niezwłocznego rozpoczęcia wojny na obiad, nim stoł będzie nakryty, nim naród będzie w gotowości do iey prowadzenia.

Na sessyi dnia tego rzezoną uchwałę wydziału przyięta izba reprezentantow większością 117 głosow przeciwko 11. Na sessyi d. 16 przyięta druga uchwałę wydziału większością 110 głosow przeciwko 22, względem nowego dodatkowego zaciągu ludzi do woyska liniowego, z obowiązkiem słuzenia przez trzy lata, i względem wyznaczenia pewney ilości gruntow w kraiach ziedn: stanow dla zachęcenia zaciągu.— Trzecia uchwała wydziału przyięta większością 113 głosow przeciw 16; czwarta większością 120 przeciw 8; piąta, większością 111 przeciw 15; szóstą, nakazującą uzbraiać kupieckie okręty, odłożona do dnia innego. Na sessyi d. 17, P. Gheves członek wydziału wniósł: (1 aby upoważnić prezydenta do nakazania naprawy okrętow zdalnych do służby; (2 aby nakazano budować fregaty 38mjo działowe; (3 aby prezydent mógł pomnożyć liczbę officerow i maytkow; (4 aby miał sobie wyznaczoną sumnę pewną na zakupienie drzewa do budowy okrętow wojennych (5 aby wszystkie pieniądze leżące w skarbie, a ieszcze nie przeznaczone, były na powyższe wydatki obrócone. Odestano te wnioski do roztrząsnienia powszechnego wydziału na dzień następny, iako też wniosek wzglę-

dem dania Prezydentowi miliona piastrow na obronę brzegow. Na teyże sessyi czytano dwukrotnie projekt senatu do prawa wyznaczaiący po 16 piastrow i po 162 łanow gruntu każdemu zaciągaiącemu się na lat 5 do woyska. Na sessyi d. 23 odebrała izba poselstwo senatu donoszące, iż senat przyiał projekt do prawa nakazaiący zaciąg 25000 ludzi. Na sessyi d. 24 JP. Stan z Nowego-Yorku wniósł, aby w przypadku wybuchnienia wojny z Anglią, zaręczyć osobnem prawem nagrodę maytkom amer. będącym z mustu w służbie angielskiej, za każdy okręt angielski opatnowany, i do któregokolwiek portu ziedn: stanow przyprowadzony, tudzież pomagaiącym im do tego. Odłożono tę rzecz do sessyi pierwszego poniedziałku w lutym. Izba reprezentantow nie tylko uchwaliła uznać niepodległość Ameryki południowej, ale nawet chce żądać, aby posłano korpus woyska do tego kraiu dla dopomagania mieszkańcom do odzyskania swobod i wolności.

W chwili, kiedy tylko o samych przygotowaniach do wojny iest mowa w kongresie, pożyteczną rzeczą będzie uwiadomić publiczność o szrodkach obrony nowego Yorku, tego główne o składu handlu ziednoczonych stanow, tego nayważniejszego, nayludniejszego i naybogatszego miasta w ziedn. stan. Milicyia miasta i hrabstwa składa się z 10 pułkow piechoty, batalionu strzelcow konnych, szwadronu lekkiej iazdy trzech pułkow artylleryi, kompanii artylleryi konney i kompanii weteranow ochotnikow. Działa polowe są bronzowe, zdadne do służby, i w ładunki dostatecznie opatrzone. Oprócz tych, są działa żelazne wielkie w zbroiowni na ruchomych lawetach, tudzież karabiny i inne ryszunki, ale nie wiemy pewnie w iakiej ilości. Na warowniach okolo miasta i zastaiających ie wysepkach i zamkach iest 290 dział.

Z Meksyku 14 listopada.

Dziś spodziewamy się nadeyscia srebra z Guerwarg leżącego o 100 mil od miasta naszego. Podług iednych ma być 1600' sztab to iest 800 cetnarow, podług innych 800 sztab czyli 300 cetnarow. Donoszą z Guanozaco pod d. 6 iż korpus woyska, wynoszący 4000 piechoty i 900 iazdy, pod dowodztwem Jrla Cullaga, posięgnął do Zatomaro, gdzie iest główna siła rokoszanzow. Dywizya Jrla Garico tamże się zbliża. Trzy inne dywizye vice-króla o mało nie zabrały rokoszanzina Garcio maiącego 900 iazdy w prowincyi Nowy-Valladolid

Z Vera Cruz 18 listopada

Co chwila ma stąd odpłynąć fregata angielska P Hyperion, ale bez pieniędzy, których tu niema i długo nie będzie. Niecierpliwie wyglądamy woyska z Hiszpanii; lecz gdyby przybyło, posłuży iedynie do powiększenia rzezi, od której iuz okolo 20000 ludzi zginęło.

BRYTANIA WIELKA

Z Londynu 28 stycznia

Rozmaitego rodzaju z różnych hrabstw wchodząc

zaczęli ze skargami do parlamentu na zatamowany handel i odbył ich rękodzieł. Tak skarżyli się kapelusznicy z Albany; takąż prozbę podali Xciu Regentowi garncarze hrabstwa Stafford. Rzemieślnicy z Notlingham groźnie wołają o zniesienie zawad handlowych, lub zniszczeniem umyślnem grożą; ztąd zdarzają się rozboje i ruiny warsztatów. Liczba zbrodni strasznie powiększyła się w samym Londynie, w przeciągu lat 6 pomnożyła się w stosunku 9 do 14: wszyscy ludzie z handlu i przemysłu żyjący głośno wołają o cofnięcie rozkazów gabinetowych, albo przynajmniej o ich umiarkowanie.

W pismach publicznych pokazał się katechizm polityki ang. w roku 1756 drukowany. Między innymi następujące są pytania i odpowiedzi interesswańsze. Do czego Angliia dąży w pokoiu? do szukania sąsiadów. Co robi w czasie wojny? Sama siebie oszukuje. Dla czego pokoy dla nas korzystny? bo daie nam handel wszystkich innych narodów. Co to jest przyjaciel? jest to czego anglicy nieznają. Dla czego sprzymierzamy się? dla pokazania bogactw naszych. Jacy są najlepsi maytkowie? gwałtem wzięci. Dla czego Angliia zaczyna pierwiey wojnę nim ją wypowie? ażeby się niedziwiono kiedy ją prowadzi po podpisaniu traktatu. (z *Berlińskiej*)

Z W I A Z E K R E N S K I z Warszawy 22 lutego.

Kiedy we Francyi i w Niemczech cała massa izraelitów podciąga się pod iedne prawa obywatelstwa, kiedy wszyscy żydzi zrównani z resztą obywatelów tak co do powinności iakoteż i swobod; Fryderyk August d. 29 stycznia podpisał w Dreźnie względem tego ludu następny wyrok.—,Mając sobie przez ministra naszego przychodów i skarbu przedstawione prózby całego ludu izraelskiego w księstwie naszym warszawskiem zamieszkałego, przez wysłanych z każdego departamentu delegowanych oświadczone, aby za przyjęciem ofiarowanej przez nich dobrowolnie, i do skarbu publicznego rocznie wnosić się mające summy, od prawa popisowego, a zatém od osobistej i czynnej w woysku liniowem służby uwolnieni byź mogli, zważywszy, iż takowa służba, którą poddani nasi wyznania Moyżeszowego za uciążliwą dla siebie poczytują, z innych miar i względów właściwemu celowi obrony pospolitej zle odpowiada; zważywszy, że te obrządki, zwyczaj i nałogi, w domowem i społecznem życiu; któremi Izraelici od całej mieszkańców kraioowych powszechności odroźniać się i odosobniać nie przestają, i które spóźniać im muszą uczestnictwo w używaniu dobrodzieystwa praw obywatelskich, równie i podobnie czynią ich do szlachetnego powołania żołnierskiego mniej zdadnymi, i przekonywają doświadczeniem wielu niedogodności, że ważna sprawa obrony kraioowej ieszcze im nieograniczenie powierzona byź nie może, po wysłuchaniu naszej rady stanu stanowiemy. (1. Summę roczną 700,000. zł. pol. przez starozakonnych mieszkańców księstwa warszawskiego dobrowolnie oświadczoną i umówioną, do skarbu naszego księstwa warszawskiego przyjmować dozwalamy. (2. Równie w proporcją wyżej postanowionej rocznej summy ilość pięciomiesięczną od dnia 1 stycznia do dnia 1 czerwca roku bieżącego zł. pol. 201666 gr. 20 wynoszącą, i przez starozakonnych dobrowolnie oświadczoną, do kass skarbowych księstwa Warszawskiego przyjąć zalecamy. (3. Oznaczenie terminów i ilości, w iakich obie summy artykułami poprzedniczemi wymienione, do kass respective powiatowych lub departamentowych wnoszone byź powinny, zapewnienie należytego dla skarbu bezpieczeństwa w pobieraniu tego dochodu, tudzież wydanie instrukcyi i przepisów urzędom depar. i powiatow-

wym w celu zapewnienia się, iż w szczegółowym opłacie rozkładzie wszelka równość i sprawiedliwość zachowana będzie, ministrowi naszemu przychodów i skarbu zalecamy. (4. Od wyścia niniejszego dekretu, i następnego zaraz rozesłania onego władzom wykonawczym, do których należy, mieszkańcy starozakonni księstwa naszego warszawskiego, iako iuż z prawa popisowego wyłączeni, do ciągnięcia losów, i do osobistej w woysku liniowem służby pociągnięni byź nie mają. (5. Wykonanie niniejszego dekretu, który w dzienniku praw ma byź umieszczony, ministrom naszym, w czym do którego należy, polecamy.

Drugi wyrok pod tąż datą, od opłaty cła na komorach i przykomorkach uwalnia wszystkich rzemieślników, fabrykantów, rolników do księstwa wprowadzających się na osadę; byleby mieli od władz mieyscowych zaświadczenie o swoim niepodeyrzanem prowadzeniu się.—Trzecim wyrokiem dnia 1 lutego w Dreźnie podpisanym, dla zachęcenia chowu owiec i polepszenia ich gatunku, ustanowione są iarmarki w miastach Wschowie i Łowiczu w dniach poprzedzających iarmark w Wrocławiu.

Dnia 17 lutego in collegio nobilium XX. Piiraw, uroczystym obrzędem zaczęła się wykonywać ustawa Fryderyka Augusta d. 30 września 1811 podpisana ustalająca byt zgromadzenia naukami znakomitego. Z tej okoliczności rozmaite były mowy o pożytkach edukacyi i zasługach XX. Piiraw. X. Prowincyał Przeczytański mówił o zaprowadzeniu zgromadzenia tego przez Władysława 4go, o pracach XX. Piiraw dla dobra kraiu, i o przemianach iego losu z odmianami kraiowemi. (z *Warszawskiej*.)

z Wieliczki 2go lutego

Wczora odprawił się tu akt uroczystego zdania Cesarzowi austr. administracyi techniczno-ekonomicznej kopalni solnych, na skutek traktatu d. 19 listopada 1811 między dworami Dreźnieńskim i Wiedeńskim zawartego. Wyznaczeni z obu stron kommissarze ogłosili tę umowę i stosownie do niej rozdzieliли przedmioty górnicze. Kommissarze sascy przyjęli kontrolnię a kommissarze austr. objęli kopalnie. Na balach wzajemnie sobie danych spełniali wzajemnie zdrowie dwóch panujących monarchów. Między innymi warunkami ieden z nich zapewnia królowi saskiemu 450000 cetnarów soli corocznie.

s Saxonii 10 lutego

Nałożony d. 20 tymczasowy podatek patryotyczny wynosić będzie milion talarów. Do opłaty należą wszystkie stany i osoby. Wszyscy opłacić go muszą w połowie tego roku. Szczególne pożyczki dostarczą resztę sum potrzebnych na opędzenie wielkich wydatków kraiu tego. Tym czasem na skutek uchwał seymowych pracuje kommissyia nad ułożeniem nowego systemmatu podatkowania. Zasilenie skarbu koniecznie potrzebne. Mieszkańcy też zasługują na względy. Handel, fabryki, rękodzielnie, obrót gotowizny, zupełnie zatamowały się.

s Kassel 7 lutego

Na skutek dekretu Imperatora fr. król nasz rozkazał spisać wszystkich francuzów w królestwie westf. będących. Którzy chcą zostać w Westfalii mają poddać o to urzędowe noty, ażeby król ułatwił im zyskanie pozwolenia, a wszyscy bez wyjątku powinni powracać do Francyi iuż dla zamieszkania, iuż dla uzyskania pozwolenia na mieszkanie w obcym kraiu.—Przedaż dóbr narodowych w królestwie naszym bardzo trudna; potrzeby kraiowe i wydatki skarbowe bardzo są naglące. Z tych przyczyn odroczone termin

wypłaty długu 1810 zaciągniętego od 1go marca do 15 kwietnia. (Zgazety Berlińskiej.)

z Auspurga 4 stycznia

Xiąże saski elektor Trewirski stry krola saskiego bardzo niebezpiecznie chory: już wziął ostatnie pomazanie. — Hrabia Gottorp był król szwedzki mieszka w Bazylei cale skromnie. — Przez miasto nasze często przechodzą sztafety iakoteż przebiegają gońcy, podług wszelkiego podobieństwa z ważnemi sprawami.

F R A N C Y J A

s Paryża 8 lutego

Dnia 1 lutego podpisał Napoleon kontrakt slubny między GD Arighi Xciem Padwy, dowodzą kirysierow gwardyjskich, a damą honorową córką Szambelana Grafa Montesquiou. Także dnia 1go podpisał wyroki że od dnia 1 marca bezpłatnie będzie dostarczana woda wszystkim fontanom Paryżkim. — Innym wyrokiem przeznaczył rozmaite nadgrody, 125 t. frankow wynoszące, dla zasłużonych w departamentach anzeatyckich. W Hollandyi uformować kazał towarzystwo macierzyństwa na wzór Paryżkiego. Dnia 4 lutego zgromadziło się tutejsze towarzystwo za rozkazem Imperatorowej w celu obmyślenia sposobow na opatrzenie biedniejszych matek i dzieci przez 3 miesiące zimowe. Z funduszow, przez Imperatora nadanych w illości 500 t. corocznego dochodu, przeznaczyła Ludwika rozdać 150000; co wystarczy na utrzymanie 13000 osob. Aże dotąd z dochodow stałych od Imperatora nadanych nic niewzięto, przeto Imperatorowa obowiązała się o tym przełożyć swojemu małżonkowi. Ze składek prywatnych żywiono 1000 familii. Wczasie urodzenia się krola rzymskiego rozdano 200000 frankow dla ubogich.

Po spaleniu fabrykatow ang. i wytępieniu ich rękodziel na lądzie, komory celne ścisłe postrzegają ażeby żaden towar ang. lub z ich osad pochodzący nieprzecisnął się przez granice. Jeden maytek port. poymany na przeniesieniu iednego woru bawełny, skazany został na utratę wszystkich swoich sprzętow, na zapłatę 100 frankow winy i trzymiesięczne więzienie. Z Lorient donoszą o rozbiciu fregaty ang. przez wiatry wpędzoney na skały *Govivos*. Rybacy pospieszili na ratunek, i mimo straszney burzy 96 ludzi z pomostu zabrali. Penisze ang. pospieszły na uratowanie reszty ludzi. Obok tego z Amszterdamu piszą o drugim rozbiciu fregaty ang. od dział 42 i 180 ludzi. Nazywała się *Manilla*: kapitanem był JP Seymour. Miała rozkaz krążyć dniem i nocą iak najbliżey *Texel*, dla dopilnowania eskadry tam będącey i dla doniesienia o wywstępieniu iey na morze. Dnia 28 wpędzona za skały strzelać zaczęła na znak ratunku. Maytkowie powiazali beczki próżne i na tym płycie, na morze puscili się. Z dziwną śmiałością holendrzy uratowali 150 nieszczęśliwych a 40 zatoneło. Na dnie fregaty znaleziono 5 maytkow trunkami mocnymi otrutych, tuż przy beczkach, leżących. Fregatę spalono.

s Pau 27 stycznia

Już tu przybywać zaczęli ieńcy hiszp. w Walencyi zabrani. Naypierwsi stanęli Jrlowie *Blake*, *Odonel*, *Zayas*, *Lardizabal*, *Miranda*, *del Ponte*, *Zea*, *Bareo*, *Lerea* i wielu innych znakomitych dowodzcow od piechoty, artylleryi, iazdy, inżynierow. Rzadko na którey bitwie wzięto razem w niewolę tylu naczelników. Za temi przybywa sztab cały 500 oficerow różnego stopnia. Zapowiedziano też przechod 14000 żołnierzy, reszta zostanie w szpitalach, albo na wymianę. Zdobyta w Walencyi piękna artylleryia konna przy woysku fr. użytą będzie. Straż fr. odprowadzająca tych ieńcow nazad powróci do Walencyi i dziać będzie przeciwko Kartagenie.

H I S Z P A N I I A

z Sewilli 20 grudnia

Kupy ochotników hiszp. coraz bardziey przerażają się i tracą ducha. Kompania przewodników z Xeres zniosła kupę herszta Saldiwii. Kompania z Sierra-Morena powróciła do Kordowy z wielu końmi zdobytymi na nieprzyjacielu. Mały oddział dragonow francuzkich z 12go pułku odparł 400 piechoty i 100 iazdy hiszpańskiej, z którei Don Benito Pelli na miasto Alhueerin uderzył. — M. Suchet Xcie Albufera zatrudnia się urządzeniem Walencyi. Uspokoiwszy rozruchy udą się na południe dla połączenia się z M. Soult Xciem Dalmacyi. Królestwo teraz podbite liczy blisko miliona ludności. — Słychać o poddaniu się twierdzy Tariffa i ucieczce anglikow na wyspę pod tém miastem leżącą.

T U R C Y J A

Od brzegów Dunaju 1 lutego.

Opinie względem wojny i pokoju bardzo są rozdwoione i niepewne. Poseł ang. Canning w Stambule rezydujący stara się wysledzić tajemnicę układow, lecz cała negocyacja iest wielkim dla niego sekretem. Internuncyusz austr. w Stambule otrzymał order S. Leopolda i tytuł radcy tajnego. Były Admiral Hafitz-Alibasza naczelnik przedniey straży woysk pod Balkanem zbierających się ma być mianowany wielkim Wezyrem. Terazniejszy Wezyr Achmet nie wyszedł z Ruszcuka, iak mówiono, lecz statecznie w tey twierdzy zostaje. Woyska zwycięzkie Rossyan zbliżać się zaczęły ku Dunajowi. Kozrew-basza wyjechał do Azji, podług iednych na obięcie wielkorządztwa Bitynii, podług drugich na przyspieszenie marszu woysk azyatyckich. (z Berlińskiej)

R O S S Y J A

S Peterzburga 24 stycznia

Wyszedł prospekt systematyczny literatury w Rossyi w przeciągu pięcio-letnim, od 1801 do 1805 roku; napisany przez Henryka Storch i Fryderyka Adelung. Część 1 literatura rossyjska w St. Petersburgu i Lipsku 1811. Obszerny opis tego dzieła nie może tu być umieszczonym, lecz ogólne wnioski zamknięte przy końcu iego dla swey interessowności niemogą być opuszczone. W przeciągu tego czasu wyszło z druku w ogulności 1304 dzieł rozmaitych. Liczba oryginalnych między niemi dochodzi do 756, a tłumaczeń iest 548. Wszystkie są złożone z 2175 tomów; w każdym przeto roku drukowano około 435 książek, nie rachując nowych edycyi dzieł dawniejszych. Wiele z dzieł pomienionych wyszło w każdym przedmiocie oryginalnych? a wiele tłumaczeń? z następującego opisu widzieć można. (1 Dzieł umiejętności, 1 orig. 1 tłumaczenie. (2 Filologicznych 84, z któreich 68 orig. a 16 tłumaczeń. (3 Teologicznych 213, 175 orig. 38 tłum. (4 Filozoficznych 22, 5 orig. 17 tłum. (5 Prawniczych 19, 17 orig. 2 tłum. (6 Medycznych 52, 24 orig. 28 tłum. (7 Pedagogicznych 27, 16 orig. 11 tłum. (8 Politycznych 21, 8 orig. 13 tłum. (9 O sztuce wojenney 20, 10 orig. 10 tłum. (10 Historii naturalney 33, 14 orig. 19 tłum. (11 Rzemieślnicznych 61, 39 orig. 22 tłum. (12 Matematycznych 32, 19 orig. 13 tłum. (13 Historycznych 94, 44 orig. 50 tłum. (14 Jeograficznych i statystycznych 74, 57 orig. 17 tłum. (15 Sztuk pięknych 15, 12 orig. 3 tłum. (16 Pięknych nauk 205, 125 orig. 80 tłum. (17 Romansow 210, 35 orig. 175 tłum. (18 Różnych pism literackich 51, 17 orig. 14 tłum. (19 Pism rozmaitego gatunku 52, 35 orig. 17 tłum. (20 Dziennikow i pism tygodniowych 23, 21 orig. 2 tłum. (21 Gazet, 4, 4 orig. (22 Historii literatury 11, 11 orig. — Tłumaczenia są z 9 różnych językow to iest: z greckiego 22 dzieł, z łacińskiego 20, z francuzkiego 262, z niemieckiego 194 z

angielskiego 24, z włoskiego 1, z szwedzkiego 2, z polskiego 1, z gruzyjskiego 2, wątpliwych 20.—Krytyką literacką zatrudniało się 8 dzienników, lecz żaden szczególnie temu niepoświęcił się przedmiotowi, wyiwszy gazetę moskiewską lubo i ta w rossyjskim pisana ięzyku, krytkowała obce dzieła. Pierwszy dał przykład tego gatunku pisma Karamzin w 1791 roku; zatem przed tem czasem, o którym tu mówimy. Składów drukarskich 15, z których 12 drukarni w kraiu: to jest: w Moskwie i St. Petersburgu: z obu wyszło dzieł drukowanych 1224; można zaś połowę tego na każdą rachować; w Kiiowie 42, w Smoleńsku 22, w Woroneżu 7, w Nikolajewie 5, w Kałudze 2, w Rydze 2, w Mitawie 1, w Ekaterinenburgu 1, w Charkowie 1, w Kursku 1, w Permie 1, za granicą 13, w Lipsku 2, w Offen 1. Liczba pisarzy rossyjskich wynosi 366 odiawszy od tej liczby 17 zeszyłych przed tym czasem, których 37 dzieł częścią na nowo przedrukowanych zostało, częścią wydrukowanych z zostawionych rękopism, zostanie na ten czas 349 żyjących pisarzy. Liczba pism od nich wydanych wynosi 523 przeto na dwóch pisarzy 3 dzieła wypadnie. Liczba pism bezimiennych wynosi 742. Nie będzie od rzeczy wspomnieć z jakich klas obywateli pochodzą ci wszyscy pisarze, którzy żyli w tym okresie. Rachuje autor między niemi 10 książąt, 6 hrabiów, 3 ministrów, 2 posłów przy obcych dworach, 1 generała 2 admirałów, 2 metropolitów, 6 arcy-biskupów, 4 biskupów, 7 archimandrytów, 4 senatorów, 2 gubernatorów, 6 aktualnych siewietników, 10 tajnych siewietników, 5 aktualnych radców stanu, 10 radców, wielu naczelników i dozorców departamentowych i kawalerów wszystkich orderów rossyjskich, co wszystko iak najjaśniej dowodzi ile nauki są szacowne w Rossyji, gdy najwyższe stany bawią się literackimi dziełami. Pisarzy wojskowych 21 a między temi 12 officerów lądowych a 9 morskich. Najwięcej iednak pisarzy liczymy między duchownymi, tak dalece że każdy 8my pisarz jest duchownym. W zbiorze tego pisma 42 wyrachowano, to jest: 28 zakonników a 16 świeckich księży. Uczonych z powołania 94 iako pisarzy wspomnianych widzimy; to jest 12 członków akademii nauk, 27 lekarzów, 13 professorów i doktorów uniwersytetu moskiewskiego, 1 z Derpskiego, 2 z Charkowskiego, 4 Professorów medyczno-chirurgicznej akademii St. Petersburgskiej, 2 professorów pedagogicznego instytutu, 5 nauczycieli korpusu kadetów, 14 nauczycieli w seminariach i gymnazjach, 5 utrzymujących pensyie i prywatnych nauczycieli, nakoniec 10 studentów, z których dwóch uczyło się w Getyndze; niezajmując tych, którzy się nie podpisali iako też uczniów z pensyie w uniwersytecie moskiewskim. Między pisarzami mamy 2 xięgarzów i 9 kupców iako też rękodzielników. Prócz tego 2 kommedyantów i 1 wolny rolnik. Najmocniej zastanawia wszystkich 37 cudzoziemców piszących po rossyjsku, między którymi jest 32 Niemców rachując razem Inlandczyków, 2 francuzów, 1 wloch, 1 szwed, i 1 buchar. Pięć kobiet w tym czasie wślawiło się piórem, a między temi nawet iedna Niemka rodowita. W całym tym okresie 9 umarło pisarzy. Z pomiędzy 268 pisarzy, których dzieła na rossyjski przetłumaczone ięzyk 26 tylko żyło w Rossyji a z tych 4 urodziło się. Między 10 tłumaczami dzieł rossyjskich, 8 jest Niemców, 1 francuz, i 1 z nowych greków. Z pomiędzy tych 8 Niemców 1 tylko urodził się w kraiu, 5 żyje dotąd, a 3 opuściło ten kraj, ieden nawet nigdy nie był w Rossyji lecz w Niemczech tego nauczył się ięzyka. Z pomiędzy 30 dzieł rossyjskich 29 na niemiecki przetłumaczono ięzyk, ztąd najjaśniej widzieć można, iż

Niemcy naybardziej starają się daż poznać obcym literaturę rossyjską, do której postępku sami naygorliwiej przykładają się. (*Zuschauer.*)

Różne wiadomości

W bibliotece Imperatorskiej w Paryżu, wynaleziono tłumaczenie łacińskie optyki *Ptolomeusza*, którą miano już za zatraconą: przełożył ją z ięzyka arabskiego *Ammiratus Eugenius Siculus*. *P. Delambre* krótką treść oney czytał instytutowi. Cała książka zawiera wiele ciemney metafizyki, niektóre objaśnienia fizyczne w podobnymże rodzaju; błędne systema o wzroku, które dokładniej wyłożyli *Euklides* w swej optyce i *Kleomed*; nakoniec kilka prawdziwych twierdzeń matematycznych, lecz długim i nudzącym sposobem dowiedzionych. Z drugiej strony to jest godne uwagi, że *Ptolomeusz* tak dokładną posiadał wiadomość o refrakcyach astronomicznych, w czem nierównie daley postąpił iak *Tycho*, *Kepler*, *Hevel* i wszyscy astronomowie przed *Cassinim*. Powtóre że równie dokładnie zna iak my teraz, łamanie się promieni wpadających z powietrza na wodę i szkło. Podaje nawet na to tablice wszystkich kątów wpadania, od 10 do 10 stopni wykalkulowane, przyłączające naukę robienia podobnych tablic naygruntowniej na doświadczeniu wspartą. Te Tablice nie wiele się różnią od podanych przez *Newtona*; mała zaś różnica ztąd mogła pochodzić, że *Newton* wybrał wodę deszczową a *Ptolomeusz* wody zwyczajney używał, i że szkło *Newtona* ordynaryjne, nie dochodziło gęstości i czystości szkieł starożytnych:

W kronikach Bonońskich na końcu 13go wieku na karcie 324 jest wzmianka o iednym zakonniku *Bonaparte*, pogrzebionym w r. 1293 w kościele *S. Maryi*. Zakonnicy poczytując go za świętego wystawili mu gróbwiec z napisem. „*Archa Buonaparti, Corpus tenet ista beati; Multos sanavit; et sanctos esse probavit.*“

Towarzystwo umiejętności w Paryżu, ogłosiło daż nadgodę na posiedzeniu publicznym w roku 1814 w styczniu, za wyrachowanie stwierdzone doświadczeniem, sposobu rozdzielania się elektryczności na powierzchni dwóch ciał elektrycznych tak odłączonych iako też połączonych n. p. na powierzchni 2 kul naelektryzowanych, i przy sobie położonych. Dla ułatwienia zadania nie pragnie towarzystwo iak tylko wyrachowania przypadku, gdy elektryczność na obu powierzchniach tegoż samego jest rodzaju. Powtóre na nowo podaje toż towarzystwo pod rozważę dawne zadanie co do wykładu matematycznego teoryi vibracyi elektrycznych powierzchni, i porównania iey z doświadczeniem. Roboty będą przyymowane do 1 października 1813. Obie nadgodę będą w medalu złotym wartującym 3000 frankow.—

Wydawca dziennika fizycznego w Paryżu, czyniąc wzmiankę o działaniu, mocney bateryi galwanicznej na węgle, wydającym coś podobnego do dyamentu, wyraża, iż ma w swoim gabinecie dyamentkrystalizowany, w którym można widzieć wiele czarnych kropek do węgla podobnych.

P. Herschel czytał bardzo uczone pismo w towarzystwie londyńskim o pokazującym się ostatnią razą komecie, uważając iego tak nazwane jądro postrzegł płaszczyznę daleko jaśniejszą od innych części, która znacznie od szrodka oddaloną była, której światło często odmieniało swe natężenie. Za pomocą wielkiego teleskopu zapewnił się, że jądro rzeczywiście było ciałem planety, a reszta atmosferą komet. Dnia 28go października, gdy komet na 114 milionow mil oddalony był od ziemi, wyrachował iego szrednicę że 428 mil ang. wynosi.

D O D A T E K N r o 15
D O K U R Y E R A L I T E W S K I E G O

W W I L N I E D N I A 21 L U T E G O 1812 R O K U

Z Borysowa 8 lutego

1 Z żalem pożegnaliśmy na dniu dzisiejszym przechodzący na nowe w powiat bliski kwatery 21 pułk strzelecki szefowstwa pułkownika i kawalera JW. Pawła Patcow, od mca 8bra 1810 roku w okolicach tego miasta konsystujący: długo z uwielbieniem wspominać tu będą z osobistych przymiotów tak szefa, ioko też sztabs i ober officerow; niezapomną dziedzice i włościanie utrzymaney w tym pułku karności; za co z wyraźnego zlecenia obywateli wdzięczność publiczna dla całego oddaie się pułku. M. Zenowicz.

Obwieszczenie

2 Sąd taxatorsko exdywizorski za dekretem ziemstwa borysowskiego w roku 1810 iulii 18 dnia zaszłym i ukazem mińskiego głównego sądu 2go departamentu w roku 1811 apryla 16 dnia nastłym na rozdział masy majątku W. Hieronima Zenowicza byłego sędziego ziem: pttu Borysowskiego przeznaczony w majątności Zamoszu w tymże powiecie borysowskim sytuowaney na satysfakcją dla kredytorow iego oświadczoney agituiący się, po wydanem na instancją kredytorow prawem obwieszczeniu, w terminie z niego wypadłym w dniu 15 zeszłego mca xbra 1811 roku ad iundum majątności Zamosza ziechawszy po zwyczajnym sądownych wedle prawa zareasumowaniu dla niezabrani się wszystkich kredytorow i pretensorow do funduszu na ogólną satysfakcją oświadczoney, isk swój reguluiących wyrokiem swym na dniu 14 Xbra tegoż 1811 roku ogólnym z powodu zaszley śmierci administratora majątności Zamosza pierwszo-ziadowym wyrokiem w dniu 6 maia, roku 1811 przeznaczoney, innego na iego miescu installował i zatwierdził, ziadz swoy, w którym do oczewistego wyrokowania niezawodnie przystąpi, na dniu 17 febr. roku biegego przeznaczył, i ażebym na ten termin wszyscy, ogólnie kredytorowie i pretensorowie wzmienionego w górze W. Hieronima Zenowicza iakiekolwiek do funduszu na satysfakcją oświadczoney powody mający sub amissione pretensyi swych do tegoż sądu w sprawie gotowości stawali, skutki poprzedniczego dekretu dopełnili, pretensye swe wedle prawa udowodnili, zastrzeżł, i o tem stosownie do wyroku swojego dla publiczney wszystkich wiadomości przez gazetę kuryera littgo zaawizował postanowiwszy przez niniejszą urzędową awizacją dopełnia — Datt 1812 ianuar. 19 dnia.

Karol Towiański ptowy borys. wrem. sędzia.

Józef Kowerski podse: ziem. pitu borys. i exdyw.

Dominik Pawlikowski z. ptu borys podse: i ex.

Ostrzeżenie

1 Roku 1812 mca febr. 19 d. Przed sądem ziemskim pttu wileń stawiając obecnie WJP. Michał Pilecki adw: subsell: wileńskich oświadczenie następnie wpisać do protokulu podał. Oświadczenie imieniem star. Orela Abela Many obyw: miasteczka Gorzd w ptcie telszew. w guber. litt. wileń. położoney w rzeczy następney i oto: iż co oświadczaiający się Orel będąc uwiadomionym zustronia o niektórych osobach mających skwapliwość z bogacenia się z cudzey własności i w celu dopełnienia swych zamiarow niezważiając na prawa Boskie i krajowe krok swój w społeczeństwie ludzkim nader szkodliwy a to w pofabrykowaniu podpisow oświadczaiającego się Orela Abela Many z miasteczka Gorzd do różnych wexlow obligow cerografow i inskrypcyi na różne summy

iakby powydawanych a w samey istocie nigdy niebyłych a tym sposobem oświadczaiającego się po różnych subselliach kraiu konwinkować i nanieskończone procedera i expensa prawne narażiając nękać i z majątku wyzuc przedsięwiorą; przeciwko iakowym fałszom i niesprawiedliwości dążącym osobom na krzywdę oświadczaiającego się chcąc zapobiedz Orel i realnym swym kredytorom statą domierzyć satysfakcją przez niniejsze oświadczenie publiczne w aktach Z. wileń. zapisuiąc ogłasza iż wszystkie debita realne sprawiedliwie należące natychmiast optacać będzie przed aktami ziem: lub grodz: pttu tel. i w tym celu aby kredytorowie mający inskrypcyje oświadczaiającego się nie wątpliwe do miasta Telsz iawili się w przeciagu dziesięciu tygodni to jest do 1 maia 1812 roku, gdzie odbiorą zupełną satysfakcją w gotowiznie, przez niniejsze oświadczenie każdego z wierzycieli realnych uprasza: którzy zaś kredytorowie niebędą iawili się do miasteczka powiatowego Telsz w czasie zamierzonym do 1 maia roku terazn: ściagną na siebie podeyrzenie że się ukrywaią z niesprawiedliwymi inskrypcyiami i że one fabrykacyi ulegaią; a na fundamencie niniejszego publiczne zapisanego i ogłoszonego oświadczenia sądownie znikczemnionemi zostaną i z autorem tych inskrypcyi prawem czyniono będzie ostrzega się, po okupieniu zatym sprawiedliwych swych inskrypcyi w terminie naznaczonym oświadczaiający się chcąc być wolnym od wszelkich napaści i prozekucyi fałszywych uprasza każdego i ostrzega aby nikt najmniejszego kredytu oświadczaiającemu się bez przyznanego dokumentu przed aktami telszewskimi nie czynił, żadney summy nie pożyczal, w przeciwnym zdarzeniu wszelkie tranzakta inskrypcyje wexle wydane iakby przez oświadczaiającego się a nie przyznane i bez pieczętarzy słusznych ludzi kasacie ulegną i nie ważność onych w każdym sądzie probowaną będzie i aby o takowym oświadczeniu każdego z publiczności wiadomość doszła, bez żadnego zastonienia w przyszłość takowe oświadczenie po zapisaniu w aktach ziem. wileń. do kuryera litewskiego podać postanawia, u tego oświadczenia podpis w protokule takowy, takowe oświadczenie iako proszony podpisuię.

Michał Pilecki adwokat.

Excerpt manifestu z protokulu processowego sądu głównego Litew. Wileń. departamentu czasowego, roku 1812 mca februaryi 14 d. Oświadczenie wraz z naysolenniejszą protestacją WJP. Wincentego Jwanowicza vice-marszałka Litt: Rosień. przeciwko WWJPP. Angeli z Jwanowiczow in primo voto Michałowej Steckiewiczowej, in 2do Szukscinie Chorążynie szawel. i Giertrudzie Jwanowiczównie ciwunownie korszewskiej siostron, ich konsultorom, opiekunom i pomocnikom z następney się czyni i przed sądem Gł: Wileńskim drugiego departamentu zanosi okoliczności. Nieodżałowane zeyście brata Franciszka Jwanowicza sędz. grodz. szawel. napelniła serce oświadczaiającego się goryczą i smutkiem, które tylko sentyment moralny uczuć może. Nieobecny Del. w domu celem ratunku swojego zdrowia mieszkaiąc w mieście Wilnie, dla weyścia w poznanie interesow spadłych po tymże bracie i dla urządzenia dobrami Goniprowem, uprosiwszy WJP. Macieia Wąsowicza komor. grodz. Rosień. w skutek dwóch listów przez obżałną Szukscinę w dniu 28 decembra roku przeszłego z Korklan, tak do W. Jazdowskiego sędziego gran. szaw.

o instancją, iako też do Dellra o wydanie papierow procederowych w składach zeszłego brata nayduiących się adresowanych, polecił iemuż aby takowe prawne dokumenta istotnie obżalney posługujące wydobywszy pod rewers i za kwitem wydał. Wiedząc zaś że między opłaconemi przez brata skryptami nayduie się iego oblig w roku 1793 marca 19 na sumnę talarow hol. 2400 zesłtemu Michałowi Steckiewiczowi sędz. ziem. szaw. pierwszemu obżalney mężowi wydany poslednieyszim układem po iego smierci z Jakubem Steckiewiczem Rottm. zawartym ieyże transfundowany, a po nastaley opłacie i nazypełnieyszem obliczeniu się temuż bratu zwrócony, nayotwarciey JP. Wąsowiczowi poruczył; iżby takowego obligu, iako iuż żadney nieposiadającego waluty, nikomu tem więcej obżalney niepokazywał i nie extradował, lecz gdy z zanesionej tegoż JP. Wąsowicza pod dniem 3 february idącego roku w aktach powiatowych skargi, odbiera smutną iak nierównie zadziwiającą wiadomość, że obżalna Szukscina z siostrą Giertrudą Jwanowiczówną i uproszonym W. Stefanem Jwanowiczem sędzią gran. Rosieñ. d. 31 stycznia przybywszy do Goniprowa, wspólnie z JP. Wąsowiczem od oświadczaiącego się użytym, szkatulę po zeszłym bracie Franciszku zostalą utworzywszy, z oney papiery procederowe obżalney służące, a w ręku zesł. deponowane wydobyli, skrypta zaś i między niemi obżalney powyżey rzeczony przez zeszłego po opłaceniu odzyskany, w teyże szkatule pozostały, a nazaintr d. 1 februar. obżalna Szukscina uprosiwszy Wąsowicza, iżby ten oblig dla wiadomości tylko gdzie opisana była hipoteka pokazał, całą zaś uczciwością i charakterem ręcząc, że tego kroku na żaden nie użyje podstęp, skłoniła JP. Wąsowicza że szkatulę utworzył; i wydobywszy oblig w dwóch sztukach razem się nayduiący list na przyznanie na oknie położył, a oryginał czytać głośno w obecności wszystkich poczoł, obżalna Szukscina bezprzykładną spełniając akcyą, sama tenże oblig z rąk Wąsowicza obiema rękoma wyrwała, siostra zaś Giertruda Jwanowiczówna list na przyznanie na oknie leżący schwyciwszy, obie damy mimo prózby zrabowanego pełnomocnika Wąsowicza, mimo perswazyi Jwanowicza sędz. z zadziwieniem powszechnem z Goniprowa natychmiast odiechały, uwożąc z sobą nie przystoyną i pełną hańby gorszącej zdobycz. Niechcąc takowego obżalney kroku JP. Wąsowicz dla związkow familiinych swojego pryncypała do wiedzy publiczney natychmiast podawać, na próżno w dniu 2 februar. sam z użytym przyjaciелеm i somsiadem W. Sędz. gran. Rosieñ. Tyszkiewiczem iezdził do majątku Szuksciney Korklan, aby ią nakłonić do powrotu nie przystoynie i szrodkami gwałtów wydartego obligu, wszystkie perswazyie na kim innym względnieyszym za własną opinią zdolne skutkować nieznalazły u obżalney szacunku i wagi, a tak widział się bydz przymuszonym tenże JP. Wąsowicz pod dniem 3 februar. w aktach powiatowych Rosieñ: zanieść nayuroczystsą skargę, i w opiece prawa krajowego szukać obrony, oczym gdy doniosł żalującym a między tym czasem gdy i pozew od obżalney Szuksciney za porwanym obligiem do grodu Szawel. w dniu 3cim eorundem podzruczony przysłał, oświadczaiący się widząc w ogólnem wszystkich obżalneych postępowaniu albo ukrytą na swoię krzywdę zmwowę, albo wygórowane Szuksciney zuchwałstwa, bezpieczeństwo składow obywatelskich prawami zaręczone wzruszającego stopnie, z obóyga zaś wypadkow obrać iedną drogę skarżenia się przeciw gwałtom i opressyi unaglony, gdy spełnia wrodzoną powinność, która dbać każe o właściwy majątek i bronić siebie od napaści pozwała, nikomu osobistey niezadaie krzywdy: w iakowym zamiarze stoiąc ma słuszne pobudki przypomnieć obżalney iż gdy po komplnacyi z urodzonym Jakubem Steckiewiczem uczynionej obżalna tych 2,400 talarow bitych i obligu od zeszłego brata wydanego stanęła właścicielką, do póty skrypt wzmiankowany utrzymywała przysobie do póki brat niezniósł onego waluty i nieopłacił, po odebraniu zaś przez układ dobrowolny satysfakcyi; gdy obżalna oblig oryginalny zwróciła, iakiż pozostał pretext, do kłótni albo do windy-

kowania zgaszonego długu. Nikt z kredytorow obligu iako zakładu swojego bezpieczeństwa w ręku debitora niedepounie i żaden ku temu rozsądny przewodniczyć nie może widok, nikt bez rewersu papierow niezawierza, gdy zaś obżalna oblig restytuuiąc żadnego nań rewersu od zeszłego Franciszka Jwanowicza nieotrzymała, gdy o sumnę aż do iego zgonu nieupominała się, wolnoż było przyiechać do domu Dellra pod pretextem wydobywania procederow z obcemi w ufności zesłtemu konfidowanych, targnąć się na bezpieczeństwo tegoż domu obwarowane prawami, a wyłudziwszy prezentacyą zwróconego obligu wyrwać z rąk Plenipotenta JP. Wąsowicza i za onym tak nie przystoynie zdobytych po zanesionych skargach o rapt i gwałty pozywać ieszcze do grodu szawel. tanquam de liqui— do debito, iżby zatem ogólne obżalney zamiary okazać światu, że są z rzędu naygorszych i żadney konsekwencyi ieyże rachować niemogących, Dellr. stanąwszy przed sądem Głnym naysolenieysz zanosim manifest, a który trzykrotnie przez gazetę Kuryera Litewskiego ogłosić postanowiwszy, uprzedza wszystkich, iżby o ten oblig i sumnę, iako nie exystujące nikt z obżalną Szuksciną żadnych nie czynił układow.—U tego manifestu podpis w protokule taki—Takowy protest własną podpisuję ręką.

Wincenty Jwanowicz vice-Marszałek Rosieñ.

Do Przedaży

1 Folwark Moniakow zwany, w powiecie Wilejskim, w gubernii Mińskiej położony, od Wilna na mil 22 a od Mińska 10 leżący; siedmiu ciągłych poddanych włócznych, gruntu w pasiekach nowych, dwornego włok 8, łak włok 2, puszczy białey 12, a sosnowey 2, karczma na trakcie wielkim z iedną włoką gruntu, a w ogule w iednym obrębie zamykającym się włok 29, mor. 15, pretów 183, i prę. 45, ograniczonego gruntu. Na który oczewistym dekretem sądu exdywizorskiego masę majątków JWW. Broniców rozbiierającego, lokowano na 5tych procencie sumnę zł. 39,433 gr. 10 taxa wieczną a zł. 38,575 na 7m procencie, w ogóle zł. 78,000 zgurą zabezpieczonego kapitału, ktoby takowy folwark życzył nabydz, lub wziąść na zastaw, może się zgłosić listem do niżej piszącego się do Wilna zaaddressawwszy pismo swoie do domu pierwey byłego Graffa Pocięcia, a teraz JW. Strutyńskiego, w Mińsku zaś do czynienia takowey umowy władzę będzie miał daną pełnomocną WJP. Piotrowski adwokat sądu Głgo Miñ. a tak o ewikycią pewności kontrahenta, iako też o łatwości uczynienia układu, i pewności procentów odpowiadających summie daney na zastaw zapewniasię, a iezeliby nawet kto i niemiał dostateczney summy (która mniey 30,000 przyiętą nie będzie) na zastaw, dopłatką superuiących procentów że będzie przyiętą zawiadamia się.

Ignacy Byczkowski Star. Jankunski.

Wynieżdzaiący za granicę

1 Zastępujący miejsce wileñ. Policmeystra podaie do wiadomości iż mieszkający w Wilnie, Szlachcic Franciszek Nowicki, mieszczanin żyd Hirsza Meierowicz Witkin, 3 gildyi kupcowa Złata Neyochowa z synem Leybą Neochowiczem Błochom, wnukiem Zelmanem Leybowiczem, wnuczką Feygą, i sługą Leią Morduchowną mają wyieżdżać za granicę, iezeliby miał kto do nich iakie pretensyie, niech się iak nayrychley zgłosi do miejscowey policyi. February 20 d. 1812 roku.

Westenholz Inspektor

	w Wilnie dnia lutego.	Barometr cale linie	Termometr stopnie	Odmiany powietrza
17	z rana	27 11 7	— 7	pogodne
	po południu	28 0 2	— 5 $\frac{1}{2}$	
	w wieczor	27 11 8	— 9	
18	z rana	27 11 8	— 11	pogodne
	po południu	27 11 2	— 4	
	w wieczor	27 11 1	— 6 $\frac{1}{2}$	
19	z rana	27 10 3	— 9	pogodne
	po południu	27 10 2	— 3,5	
	w wieczor	27 9 9	— 5,5	
20	z rana	27 10 1	— 6,5	pochmurne
	po południu	27 10 5	— 2	
	w wieczor	27 10 5	— 3 $\frac{1}{2}$	